

Opis źródła:

Najbardziej znany angielski diarysta, autor pisanych w latach 1660–1669 pamiętników, Samuel Pepys (1633–1703) jako urzędnik państwowy uczestniczył w wielu wydarzeniach politycznych oraz kulturalnych odbywających się w latach 60. XVII wieku w Londynie. Dzięki protekcji dalekiego krewnego, admirała floty królewskiej, Edwarda Montagu, hrabiego Sandwich (1625–1672) Pepys rozpoczął karierę jako sekretarz urzędu zajmującego się sprawami marynarki wojennej. W swoich pamiętnikach Samuel Pepys drobiazgowo opisał wydarzenia związane z restauracją angielskiej monarchii, wielokrotnie relacjonował wizyty na dworze Stuartów oraz spotkania z królem Anglii. Na kartach jego dziennika znalazł się szczegółowy opis koronacji Karola II Stuarta w opactwie westminsterskim w dniu 23 kwietnia 1661 roku, cenne źródło do dziejów XVII-wiecznej Anglii.

Miejsce wydania:

Dziennik Samuela Pepysa, wybór, przekład i przypisy M. Dąbrowskiej, posłowie J. Hochfelda, t. 1, Warszawa 1952 (i kolejne wydania), s. 94–95.

Tekst źródła:

„23 kwietnia. (Dzień koronacji). Około 4 wstałem i do Opactwa, gdzie Ochmistrz dworu ze swoją kompanią u wejścia. Jeden z jego ludzi, pan Cooper, był tyle uprzejmy, że dał mi miejsce na ławach wzniesionych kształtem rusztowania pod północną ścianą Opactwa, gdzie z wielką cierpliwością siedziałem od 4 do 11, o której nadszedł Król. I wielka to była radość widzieć kościół cały wyłożony purpurą i tron z podnóżkiem, i tylu dostojników odzianych w czerwień. Na koniec weszli dziekan i kanonicy Westminsteru z biskupami w złocistych kapach, a za nimi wraz panowie i posłowie w swych togach poselskich, co było najwspanialszym widokiem. Za czym Książę i Król, a przed nim berło, miecz, jabłko i korona niesione przez lorda Sandwich. Król w długiej szacie, z gołą głową, co było bardzo cudnie. A kiedy wszyscy zajęli miejsca, odbyło się nabożeństwo i kazanie. Potem przy wielkim ołtarzu Król poddał się wszystkim ceremoniom koronacji, czego ku mojemu wielkiemu żalowi ani ja, ani drudzy w kościele nie mogliśmy z naszych miejsc widzieć. Skoro tylko Królowi włożono koronę na głowę, wielki krzyk poszedł po kościele, a zaś Król wstąpił na tron i przysięgał na to, co mu było czytane przez arcybiskupa Canterbury; i wnet panowie i biskupi (okrywszy głowy, jak tylko Króla ukoronowano) poprzyklękali, a herold obwołał na trzy strony, że jest-li, kto by zaprzeczył Karolowi Stuartowi prawa do tronu Anglii, niechaj wystąpi i mówić. Potem Akt o Powszechnym

Przebaczeniu czytany był przez lorda kanclerza. A taka wrzawa była, że muzyki zgoła nie mogłem dosłyszeć i w rzeczy dla wszystkich ona przepadła.

Wyszedłem przed końcem wszystkich ceremonii i dalej oglądać drogę z Opactwa do Westminster Hall; a była wysłana błękitnym sukniem i rusztowana z ławami wystawione z obu stron dla ludu, którego zgromadziło się z dziesięć tysięcy. Tam doczekałem się, aż Król wyszedł z Opactwa i szedł w tym samym porządku i z tymiż osobami, co były we wczorajszej kawalkadzie (okrom wojskowych). I siedli przy wielkich stołach, a lud się cisnął z pokłonem. Lecz ponad wszystko był widok trzech najpierwszych panów królestwa, którzy konno trzymali straż przy stołach. A na koniec pokazał się zapaśnik Króla konno i w zbroi, a kopię i tarczę niesiono przed nim. I herold obwołał na wszystkie strony świata: „Jest-li, kto by śmiał zaprzeczyć, że Karol Stuart prawnie zasiada tron Anglii, niechaj wystąpi. Oto zapaśnik, co gotów jest z nim walczyć”. Przy tych słowach zapaśnik po trzykroć rzucał żelazną rękawicę, a skoro nikt jej nie podjął, Król przepił do niego i podarował mu kielich cały wyrobiony ze złota. Bardzo kontent, chodziłem od stołu do stołu, aż spotkałem Williama Howe, który przemówił za mną do Milorda [Edwarda Montagu], i ten kazał mi dać z kuchen cztery króliki i kurę; tedy zawołałem pana Creed i obaj kazaliśmy panu Mitchellowi, żeby się postarał o trochę chleba, i zeszedłszy na ubocze zjedliśmy to, tak jak i drudzy radzili sobie, jak mogli.

Około szóstej wieczorem obiad się skończył, poszedłem odszukać moją żonę, a gdy ją spotkał z wdzięczną panią Frankleyn, ucałowałem je obie i poszliśmy razem do państwa Bowyer. A dziwne pomyśleć, że przez całe te dwa dni, aż póki wszystko się nie skończyło, trwała śliczna pogoda, a skoro tylko Król wszedł do swoich apartamentów, spadł ulewny deszcz z grzmotami i błyskawicami, jakich nigdy od kilku lat nie widziałem, z czego ludzie wnoszą, że Bóg błogosławił dziełu owych dwu dni, co jest głupstwem, żeby przypisywać jakąś wagę takim rzeczom”.

Słowniczek pojęć:

Opactwo – Westminster Abbey, katedra powstała w VII w. na miejscu wcześniejszej świątyni, następnie została przebudowana w latach 1045–1050, kościół konsekrowano w 1065 r. Ważna przebudowa miała miejsce w XIII w., w XVI stuleciu kościół przebudowano w stylu gotyku angielskiego. Opactwo westminsterskie od czasów Wilhelma Zdobywcy (1066 r.) jest miejscem koronacji władców Anglii, stało się również miejscem pochówku królów oraz zasłużonych i wybitnych osób, poetów, pisarzy, uczonych.

Lord kanclerz – Lord Chancellor, urząd ten sprawował w 1661 r. Edward Hyde, hrabia Clarendon (1609–1674).

Lord Sandwich – Edward Montagu, hrabia Sandwich (1625–1672), admirał floty królewskiej, dyplomata w służbie Karola II Stuarta, poseł angielski do Portugalii i Hiszpanii.

Westminster Hall – Pałac Westminsterski, znajdujące się nad brzegiem Tamizy miejsce posiedzeń obu izb parlamentu, izby lordów i izby gmin (Houses of Parliament). Najstarsza część pałacu, Westminster Hall, powstała w XI w., służyła do XVI w. również jako siedziba władcy.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób przebiegała koronacja Karola II Stuarta?
2. Czy w narracji Samuela Pepysa widoczny jest jego stosunek do monarchii?
3. Czy angielski obrządek koronacyjny zachował się do dziś?
4. Jakie wydarzenia poprzedzały restaurację Stuartów w Anglii?
5. Opisz przebieg rewolucji angielskiej.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jak można scharakteryzować politykę wewnętrzną pierwszych lat panowania Karola II Stuarta?
2. Jaka była sytuacja polityczna i gospodarcza Anglii w latach 60. XVII wieku?
3. Spróbuj porównać angielski obrządek koronacyjny z ceremoniami koronacyjnymi królów polskich.

Literatura pomocnicza:

- Jenkinson M., *Culture and politics at the court of Charles II, 1660–1685*, Woodbridge 2010.
- Miller J., *After the Civil Wars: government in the reign of Charles II*, London-New York 2014.
- Miller J., *Early modern Britain: 1450–1750*, Cambridge 2017.
- Miller J., *Restoration England: the Reign of Charles II*, London 1985.
- Miller J., *The Glorious Revolution*, Oxon 2014.
- Miller J., *The Stuarts*, London 2006.
- Ollard R., *Pepys: a Biography*, New York 1975.
- Poter R., *London: A Social History*, Cambridge 2001.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/361499>

<https://www.rct.uk/collection/805164/the-coronation-of-king-charles-the-ii-in-westminster-abbey-the-23-of-april-1661>

<https://www.westminster-abbey.org/pl/abbey-commemorations/royals/charles-ii>

[https://www.parliament.uk/about/living-](https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentwork/offices-and-ceremonies/collections/parliamentary-collections/coronation-procession/)

[heritage/evolutionofparliament/parliamentwork/offices-and-ceremonies/collections/parliamentary-collections/coronation-procession/](https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentwork/offices-and-ceremonies/collections/parliamentary-collections/coronation-procession/)

<https://www.hrp.org.uk/blog/charles-iis-coronation-procession/#gs.bod8wm>

<https://www.pepysdiary.com/diary/1661/04/23/>

<https://www.pepysdiary.com/encyclopedia/>

<https://www.pepysdiary.com/>

<https://www.magd.cam.ac.uk/pepys/virtual-exhibitions/diary>

Najważniejsze czury:

Rok 1661 na ziemiach Rzeczypospolitej to kolejne działania związane z przebiegiem wojny polsko-rosyjskiej, toczącej się od 1654 r., zakończył ją rozejm andruszowski zawarty w dniu 9 II 1667 r. W roku 1661 w Krakowie ukazał się pierwszy numer najstarszej polskiej gazety, „Merkuriusz polski ordynaryjny”, jej wydanie zainicjowała królowa Ludwika Maria Gonzaga, a autorami tekstów byli Hieronim Pinocci i Jan Aleksander Gorczyn.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz